

Izhaja:
vsako sredo zjutraj
in petek zjutraj.
Stane za celo leto 15 L.
» pol leta 8 »
» četrt leta 4 »
Za inozemstvo celo
leto lir 40.
Na naročila brez do-
poslane naročnine se
ne moremo ozirati.
Odgovorni urednik:
Polde Kemperle.

GORIŠKA STRAŽA

Št. 26

V Gorici, v sredo 7. aprila 1926

Leto IX.

Ne frankirana pisma se
ne sprejemajo. Oglasi se
računajo po dogovoru
in se plačajo v naprej.
List izdaja konsorcij
»GORIŠKE STRAŽE«.
Tisk Zadrugne tiskarne
v Gorici, Riva Piazzuta
štev. 18.
Uprava in uredništvo:
ulica Mameli štev. 5.
(prej Scuole).
Telef. int. štev. 308.

Dve resnici - dve dolžnosti.

Vsakdanje življenje nas uči in nam podpričuje: kdor ni veren, zvest in izvršujoč član družine, ki se zbira okrog skale sv. Petra, ta svojemu značaju, svoji osebnosti ni udaril zdravih, životvornih temeljev. Kremeniti, jasni in požrtvovalni značaji, so v življenju po ogromni večini samo oni, ki se drže v vsem svojem delovanju in udeleževanju vekovitih načel, ki nam jih je dal On, čigar vstajenje smo praznovali te dni. Poglejte našega prostega človeka in našega razumnika in sodite! Če njegova notranjost ni prežeta do najskritejših globin z zmogovito besedo od smrti vstalega Boga-človeka, smo nasproti njemu več ali manj previdni. Ne verujemo v njegovo iskrenost, dvomimo nad njegovo značajnostjo in naše zahteve na njegovo požrtvovalnost so zelo obzirne.

Druga resnica: kdor ni zaveden član svoje narodne družine, kdor vidi v svojem malem narodu samo njegovo revščino in malopomenost, ta greši in se zoperstavlja svetemu nauku božje resnice: spoštuj svojega očeta in svojo mater! Tak človek je izgubil čut za zdravo domaćnost in narodno občestvo. On ne pozna velikih zakladov lastne narodne zgodovine, ne sliši virov, iz katerih črpa narodna duša krepčila za nadaljno vstrajnost, ne čuti zavesti in sreče, ki mora prevevati vsakogar, ki vidi svoj narod zdrav in delujoč na solnčnem mestu, na katerem nas je postavil Gospod. On postane romar brez cest in zvezd, popotnik brez stalnosti in osebnosti. Hodi sicer pod tem božjim nebeskim solncem, ki obseva dobre in slabe, toda sledov njegovih korakov ne blagoslovja nihče.

Imamo zato dve življenjski dolžnosti:

Ohraniti moramo svojo neomajno vero v Onega, čigar vstajenje smo praznovali minule dneve! Nauki, ki nam jih je prinesel, naj prešinjajo vse naše delo! Tvorijo naj temelj vsemu našemu udeleževanju in naj nam bodo obenem zagotovilo življenje, ki nam ga je dalo božje trpljenje.

Obvarovati moramo svojo narodno samobitnost. Zavedamo se, da smo mali in skromni. Tudi nadalje hočemo živeti v svojih malih in prostih razmerah. Ne mislimo, da bi zavladali svetu in prišli v vrsto vladajočih narodov. Čutimo, da nam ni mogoče reči svetu s prešerno objestnostjo: imamo voditelja, katerega bi mogel nadomestiti samo kak — Jezus Kristus, kakor je to rekel po poročilih listov bivši generalni tajnik fašistovske stranke Farinacci na zborovanju v Milanu dne 28. marca o svojem predsedniku Mussoliniju. Vemo vse to in nočemo z visokega neba klatiti zvezd, ki so mogoče določene drugim. Vemo namreč tudi to, da je klatenje zvezd mogoče dovtopno in vžigajoče, toda navadno smešno in neplodno. Zato ostajamo mi v trdi, vsakodnevni resničnosti s klicem: skrbimo, da vršimo sveti dolžnosti, ki nam ju narekuje božja postava in narodova pravica!

Kaj se godi po svetu?

Vsi italijanski gospodarski krogi so slavili finančnega ministra Volpija, ko se je bil vračal iz Washingtona od pogajanj zastran vojnih dolgov. Pripisovali so njegovim finančnim sposobnostim velikanske zasluge, ker je dosegel tako milost pri sicer skopih Amerikancih. Le-ti so odpuštili, vsaj kakor se bere iz izjav razolikih finančnih komisij, Italiji precej vojnih dolgov. Zdelo se je, da vlada po Ameriki vsepovsod občeprijateljstvo in naklonjenost do Italije.

To mnenje pa žal ni popolnoma pravilno.

Nasprotniki dogovora.

Komaj so se finančniki ameriški in italijanski dvignili od poslovične pojedinosti, so se že jeli oglašati razni nezadovoljnejši. Mrmrali so, da je Ameriko ta finančna pogodba in popustljivost gospodarsko oškodovala. Časopisje je začelo pisati, da se bodo začele zdaj še druge države oglašati in bodo zahtevale, naj jim dolgovne brišejo. Praktični Amerikanci pa se niso le bali, da bodo del tega kar so dali na kredo evropskim vojskovalcem izgubili, marveč so tudi nezaupno zrl na trud Evrope, ki se skuša otresti ameriškega dolarskega jerebstva. Predvsem se je obrnil pogled teh ameriških mogotcev na Angleže, ki skušajo kot pred vojno Nemce tako zdaj Ameriko preko siti. »Ne boš«, so dejali v Ameriki, »Evropa naj prej plača kar je dolžna potem naj se oborožuje. Mi jim ne bomo vse posojene milijončke kar tako odpustili, da bi naši dolžniki s temi milijoni enkrat nas še lahko tepli.«

Tako so se množili tudi glasovi proti italijansko-ameriški dogovoru. Najbolj odločen nasprotnik je znameniti senator Borah in pa senator Smoot. Ta dva ugledna moža lahko katero rečeta, ki nekaj zaleže. Znana je tudi tajna družba ku-klux-klan, ki ima za svoj cilj: vse kar ni ameriško, naj gre ven. Ta strahovita organizacija, ki se za svoje načelo bori tudi z bodali, požig in strupom je tudi proti popuščanju.

V senatu.

Dogovori zastran dolgov, ki sta ga ameriški zakladnik in naš finančni minister podpisala, je moral dobiti še pečat od senata. V Ameriki je precej v veljavi demokratično načelo, da imajo zadnji in odločilno besedo v važnih rečeh ljudski zastopniki. Tam ni tako kot pri nas v Evropi, da senatorji in poslanci bolj ploskajo ministrskim besedam odločujejo pa bolj malo. Pred senat je torej prišel dogovor; senatorji so se oglašali v besedi in skrbno motrili točko za točko. Precej jih je zato, naj se pogodba kar takoj sprejme; ni pa malo tudi onih, ki hočejo, naj posebna komisija še enkrat pregleda pogodbo.

Na veliki teden so se vneli v senatu posebno hudi govori. Senator Reed je zelo hvalil, kako Italija gospodarsko napreduje in pridnega človeka, da je treba podpirati in mu pomagati. Dvignili so se pa zopet drugi, ki so govorili narobe.

Tajnik senata je med drugim prebral tudi pismo italijanske zveze bojnikov, kjer odločno ugovarjajo besedam senatorja Reeda, češ da so zavezniki rešili Italijo pred nemško in avstrijsko poplavo. V pismu so dokazali, da se je Italija sama ubrnila sovražnega navala. Zavezniki so poslali svoje polke šele potem na

italijansko bojišče. Amerikancev je pa komaj bilo za en dober polk.

Nato se je spet dvignil senator Borah in dokazoval s številkami, ki mu jih je dala glavna ameriška trgovska zbornica, da lahko Italija več plača kot je bilo sklenjeno. Zato naj se brisanje dolgov odgodi dokler ne bo poseben odbor še enkrat preučil celega dogovora.

V soboto so šli senatorji na velikončne počitnice. Danes se spet zberejo in bodo razpravo nadaljevali. Kakor piše »Corriere della Sera« je upanje, da se bo v soboto razprava končala in da bo zmagala tista struja, ki je Italiji in že sklenjenemu dogovoru naklonjena.

Italijanska javnost, kolikor jo še zasleduje politične dogodke, se zdaj ne briga več za senatorske razprave v Washingtonu. Vso pažnjo so potegnili nase novi dogodki v fašizmu in notranji politiki. Za velikonoč je Mussolini pripravil take spremembe, ki bodo morda dosedanje politično življenje preokrenile v drugo smer.

V zunanji politiki.

Omenili smo že v kratki vesti, da je bil generalni tajnik zunanjega ministrstva senator Contarini odpoklican. Na njegovo mesto pride komendator Bordonaro, ki je bil do zdaj poslanik na Dunaju. S to važno osebo spremembo v zunanjem ministrstvu se bo baje spremenila tudi smer delovanja zunanjega ministrstva. Zunanja politika bo zdaj menda bolj odločno fašistovska. Senator Contarini je bil sicer mož izrednih političnih sposobnosti, toda iz stare šole. Na tako odločilno mesto kot je glavno tajništvo v zunanjem ministrstvu pa spada po mnenju čistih fašistov mož, ki se bo znal prilagoditi Mussolinijevim diplomatskim oblikam. Glavni tajnik v zunanjem ministrstvu vodi namreč kot strokovnjak pravzaprav vse politične posle z drugimi državami. Contariniju menda tudi ni ugajal odločni Mussolinijev nastop zastran Brennerja. Francoski list »Temps« pravi tudi, da bo odstopil še senator Scialoja, ki zastopa Italijo pri Društvu narodov. Na važna zunanje-politična mesta bodo prišli torej drugi možje, ki bodo bolj prepojeni s pravim fašistovskim duhom.

Nočna seja.

Še bolj važne so pa spremembe v notranji politiki in v fašizmu samem.

Za 30. marca je sklical Mussolini sejo vrhovnega fašistovskega sveta, ki je najbolj odločujoči zbor pri političnih zadevah. Seje že tri mesece ni bilo. Zato se je pa ta vlekla od šestih zvečer do šestih zjutraj.

Med važnimi zadevami je sklenil vrhovni svet tudi spremembo v senatu. Senatorji bodo dvojne vrste. Polovico jih bo kot dosmrtni senatorje imenoval kralj, polovico senatorje bodo pa predlagali sindakati in jih bo kralj potrdil za dobo devetih let.

Sklenili so tudi, da bo odslej smela tiskati bankovce le »Banca d'Italia« in ne več tudi »Banca di Napoli« in »Banca di Sicilia«.

Med drugim je prišlo na vrsto vprašanje osemurnega delavnika. Vse predloge je po večini stavil Mussolini sam.

Stavil je tudi predlog, naj se vrhovni svet izreče proti vsem tistim pokrajinskim fašistovskim voditeljem, ki hočejo poslanskih volitev v

nadi, da dobe poslansko mesto. Skoraj tri ure je Mussolini govoril o zunanji politiki. O tem pa ni prodrla iz sejne sobe nobena bolj natančna beseda.

H koncu je Mussolini poročal še o stanju stranke. Do 30. marca t. l. je štela stranka 635.351 članov. Za 270.000 več kot lani. Ob 6. uri so sejo končali. Mussolini se je odpeljal v avtu domov. V predsobi ga je že čakalo vse polno časnika-jev.

Mussolini pa jim ni hotel dati dosti odgovorov. Slekli si je površnik in jih samo pol smeje pobaral ali so vso noč prečuli ali so kaj spali.

Novo fašistovsko vodstvo.

Poglavitna točka dnevnega reda pri nočni seji je bila sprememba v vrhovnem fašistovskem vodstvu. Dosedanji glavni tajnik Farinacci je že pri svečanem govoru v Milanu izjavil, da je bil to njegov zadnji govor. In res: po kratkem odmoru se je ob dveh zjutraj dvignil Farinacci in javil vrhovnemu svetu, da odstopa on in cel fašistovski direktorij. Mussolini je ostavko sprejel in takoj nato predlagal novega tajnika in podtajnika. Za glavnega tajnika fašistovske stranke je postavljen poslanec Avgust Turati. Mož, ki mu je zaupan fašizem, je star 38 let. Torej nekaj starejši kot Farinacci. Turatti je po poklicu častnik. V svetovni vojni se je zelo odlikoval. V fašistovske vrste je vstopil leta 1920 in je kmalu nato vneto organiziral v Brešiji fašistovske zveze. Kot poslanec se je zelo bavil z gospodarskimi in socialnimi vprašanji. Novi tajnik ne pripada k Farinaccijevi struji ki se ogreva za najskrajnejši fašizem.

Za fašistovske podtajnike so pa izbrani poslanci Starace, Ricci in komendator Melchiori; za glavnega upravnega tajnika je postavljen Marinelli, ki je bil soobtožen pri Matteottijevi obravnavi.

Nova smer?

Po vesteh, ki jih dobivajo nekateri inozemski listi iz Rima bi se dalo reči, da je prevladala zmierna struja. Turati sam je dal dopisnikom take izjave: »Splošne smernice«, piše list »Prager Presse«, strankine politike bodo ostale iste. Boj proti Aventinu (opoziciji) je končan. Nepopustljivost in skrajnost, ki se je uporabljala prejšnje mesece proti nasprotnim strankam, ni več glavna točka strankinega programa. Neodjenljivi in neizprosni bomo odzdam v prvi vrsti proti samim sebi.« To so vsekakor lepe in trezne besede. Značilno pa je, da so se pa prav v tem trenutku pojavili po nekaterih mestih levaki z napisi »Živijo Farinacci! Bojevniki vztrajajte.« Če se bo pojavilo v fašizmu kako strujarstvo, ie bo že znal Mussolini s krepko roko potlačiti. Vse te spremembe kažejo, da je letošnja velikonoč važen mejnik v fašizmu in političnem življenju Italije.

Materinski jezik.

Slomšek nas spet uči: »Med vsemi jeziki mora biti Slovincem najljubši naš materinski jezik. Bratje in sestre moje! Slovinci bom Slovincem iz ljubezni materinske govoril nove besede v slovenskem jeziku, katerega je tudi sv. Duh dal govoriti apostolom. Že pred tisoč leti so naši stari očetje brali Sveto pismo v slovenskem jeziku, so po slovensko v hiši božji prepevali Bogu hvalo. Kdor se tedaj tako starega jezika sramuje, je podoben trapu, ki s seboj strga lepo, pošteno oblačilo, ki mu ga je dal dober oče, se obleče po tujé in misli, da bo lepši.«

DNEVNE VESTI

Vstop letnika 1906. v kolonijalne čete.

Vojno ministrstvo je odredilo, da novinci letnika 1906. opravijo svojo 18 mesečno redno vojaško službeno dobo v Libiji, kamor lahko pridejo na višji ukaz ali pa po lastni prošnji. Novinci, ki žele službovati pri kolonialnih četah 24 mesecev, dobe, ko se javijo 100 lir kot predujm na nagrajo. Prošnje naj se čimprej vložijo, če opremljene s potrebnimi listinami, ki so našteje na lepakih. Vpoklic pa se bo izvršil šele 28. aprila.

Izvoz špargelnov.

Mestni tržni nadzornik naznanja, da morajo imeti špargelni za izvoz enotno dolžino od 18 do 25 cm in ne smejo biti mešani z drobnimi špargelnimi, takozvano špargino. Za dobiček konsum so lahko pod 18 cm ne smejo pa presegati 25 cm dolžine. Ta odredba se bode strogo kontrolirala; našim kmetom pa priporočamo, da se tega držijo in izognejo s tem morebitnim nevarnostim.

»Rast«.

Izšla je velikonočna številka. Vse sili jo moramo biti, saj je dokaz, da v naših mladih rase, da polje vroča kri, da dozoreva...

Ta številka je res glasilo slovenskega katoliškega dijaštva v Italiji. Bratje iz Istre se tudi oglašajo v hrvaščini. Tako je prav, naj ne sega naše obzorje le od Breginje do Nabrežine. Čemu je pa urednik sicer krasno misel Kererjevo v nemščini pustil brez prevoda, je nerazumljivo. Saj mlajši rod ne bo niti razumel. Še eno napako. Naj mi urednik ne zameri. Vsi članki so predolgi. Obseg »Rasti« je vsled razmer itak majhen; pa tudi bolj živ postane list.

Mladi Tonkli kaže pesniški talent. Njegov »Ocean« je malce nerazumljiv. Prav dobre so tudi črtice Lojzeta Belokranjskega.

»Naša vprašanja« bi si želel bolj brez pridigarkega poučevanja in navajanja. Tu mora privreti na dan nekaj, kar davi mlado dušo in jo tlači k tlom, nastane vprašanje... »Zdaj klije...« ne spada sem.

Članek »Kako naj berem?« je umesten in dober, le — predolg, ker bi se dalo v manj besedah povedati. Domnov članek kaže, kako naj bodo taki članki pisani, da dobi »Rast« prikupnejšo obliko. V oddelku »Naše gibanje« mora biti več — gibanja, od vseh strani, organizatorični nasveti, pobude, sploh res gibanje.

Ocena »Križa na gori« bi morala biti bolj stvarna in ne zgolj našte-

vanje. Dobro bi bilo, če bi urednik ob koncu podal kratek pregled o stanju slovanskega in mednarodnega katoliškega dijaštva, da bi vsak naš fant vedel, da je ud velike armade, ki se bori za svetle ideale.

Naj bi »Rast« rasla krepko in sočno življenje, naj postane vez primorskega kršćanskega socialnega dijaštva! Naj bi pa tudi našla razumevanje pri vseh, katerim je Dijaška zveza razposlala to številko in priložila — ček!

Zahvala.

»Mladika« v Gorici se tem potom zahvaljuje tvrdki A. Breščak, ki je posodila društvu pohištvo za igro. Srčna hvala!

Naš goriški rojak

iz Zalošč pri Dornbergu gosp. Božidar Budin, bivši okrajni tajnik kr. logaškega okrajnega glavarstva, pozneje novinar v Ljubljani, je na ukaz notranjega ministra pozvan v državno službo ter imenovan državnim uradnikom in dodeljen v službovanje okrajnemu glavarstvu na Visokem.

Kakor znano je bil gosp. Budin predlansko leto zgolj radi svojega odkritega naziranja in političnega delovanja odpuščen iz državne službe. Gosp. Budinu zato tembolj iskreno čestitamo, ker mu je dano popolno zadoščenje.

Slovenski kršćanski dnevnik.

S prvim aprilom je postal ljubljanski »Slovenec« edini slovenski kršćanski dnevnik. Mariborska »Straža«, ki je izhajala vsak teden trikrat je prenehala izhajati. Od novega leta sem je »Slovenec« kaj dobro in umno urejevan list.

Pašić v ostavki.

Zadnje vesti iz Jugoslavije pravijo, da je Nikolaj Pašić podal ostavko. V prihodnji številki bomo bralcem že poročali, da je naslednjo vladno sestavo spet Nikolaj Pašić.

Roparski napad.

Na veliko soboto ob petih zvečer so udrli na postaji v Prestrane ku tollovaži v upravni urad. V pisarni so bili štirje železniški uradniki in dva uradnika iz Trsta. Ravno je blagajnik prešteval svoto denarja, ko zaslišijo klic: Roke kvišku in samokrese naperjene. Uradniki se vsi v trepetu pokorijo. Med tem pa pograbi eden izmed roparjev svoto kakih 240.000 lir. Tollovaži so nato trepetajoče uradnike zaklenili in se spustili v beg proti Pivki. Uradniki so začeli vpiti na pomoč. Financarji, ki so le kakih

100 metrov proč so hitro videli bežečo petorico roparjev in udrli za njimi. Železniški uradnik Ugo del Fiume se jim je pridružil, a bil je nepreviden. Dva roparja, ki sta krila beg pomerila in ga zadeneta v srce. Na bregu Pivke ležeta na tla in začeta po vseh vojnih pravilih streljati na zasledovalce. Vna me se srdito streljanje. Finančni stražniki in miličniki tudi otvorijo ogenj na ona dva roparja; ostali trije so z bogatim plenom že prekorčili Pivko in izginili v gozdu. V boju se zgrudijo trije stražniki smrtno zadeti. Čez nekaj časa se zgrudita v Pivko tudi roparja s prestreljenima glavama. Roparja sta bila strašno oborožena. Imela pa nista pri sebi nikakih listin; zato ne vejo, kdo so bili roparji. Oblastva so pridno na delu, da pridejo na sled groznim tollovažem. Ministrstvo je razpisalo visoko nagrado tistemu, ki zasledi še ostalo trojico roparjev.

Politika in moda.

Grški diktator Pangalos je izdal hvalevredno odredbo, da ne smejo ženske nositi kratka krilca, sicer jih pograbi policaj. Naravno, da se ni Pangalos s to odredbo prav nič prikupil ženskemu delu Grške. Mož pa kandidira zdaj za predsednika republike. Ženske mu ne bodo dale svojih glasov. Pa gre zvita buča Pangalos in prekliče odredbo zastran kril. Grkinje bodo nosile kratka krila, Pangalos jim pa bo predsednikoval.

Dobro poročilo.

Na Angleškem se število nezaposlenih manjša. Zdaj jih je še nekaj čez en milijon. Pri nas pa baje podobno število rase.

Usoda.

Pariški dnevnik »Croix« pripoveduje o življenju nekdanjih ruskih plemenitnikov, ki so jih boljševiki pognali iz domovine. Nekoč so pod carji opravljali imenitne službe, zdaj pa morajo trdo garati za vsakdanji kruh. Eni so šoferji, drugi muzikanti ali kuharji ali pa opravljajo še nižje posle. Pri vsem tem pa še ne morejo zabiti lepih preteklih dni. Zato si je kakih 20 ruskih visokih beguncev najelo za težke franke krasno opremljene prostore, kjer se shajajo po svojem naporu nem vsakdanjem poslu, da v političnih razgovorih o ruski usodi zabijo nekoliko na svojo bedo.

Nemci znajo.

V zadnjem času so se Nemci začeli močno gibati v Alzaciji, ki je zdaj francoska. Med ljudi delijo posebne izjave, katere naj posameznik podpiše in pošlje sam naravnost na

glavnega tajnika v Društvu narodov. Zbirajo tudi vse dokaze o krivicah, ki jih uganjajo francoska oblastva v Alzaciji in Loreni. Manjšinam bo pa tudi današnje Društvo narodov težko pomagalo.

Študentovska politika.

V Varšavi so študentje priredili velik protestni shod, ker se Nemci branijo priznati Poljski pravico do sedeža v glavnem odboru Društva narodov. 15.000 študentov je koralo mimo nemškega in švedskega poslaništva. Pri tem so na vse grlo vpili: Pfuj!

»Naš čolnič«.

Tri leta krepkega življenja in vztrajnega dela ima že za sabo ta povsod priljubljeni mladinski list. Že četrto leto svari, uči, opominja in zabava naše zavedne fante in vrla dekleta. Podeželskim društvom, ki so včlanjena v »Prosvetni zvezi«, pa deli praktične nasvete in razna navodila.

Dosedanji trije letniki »Čolnič« so bili vsebinsko zgolj poučno vzgojni, medtem ko je letos postal »Čolnič« pravi družinski list. Krasne povesti, novele in pesmi najdeš v »Čolniču«. Seveda posveča glavno mesto še vedno društvu gibanju — in tako je tudi prav —, vendar je pretežna vsebina zabavna, živahna.

S tem da je »Čolnič« začel priobčevati tudi povesti, se je mnogim zelo prikupil. Vsak, ki ga pozna in ga čita, ga mora vzljubiti s celim srcem. Marsikdo se je prejšnja leta izgovarjal, češ: »Čolnič« ne naravnost, ker je posvečen samo društvu in ne prinaša nobene povesti. Letos pa ta izgovor ne velja, ker se letošnji »Čolnič« po vsebini in obliki od prejšnjih letnikov popolnoma razlikuje.

Zaleti bi bilo, da bi se v »Čolniču« začela priobčevati daljša povest, ki naj bi izhajala celo leto. Dobro bi bilo tudi, da bi »Čolnič« prinesel kako lepo igro, ki bi bila primerna za vprizarjanje po naših podeželskih odrih. Večkrat bi društvo rado igralo igro, a ne ve, katera bi bila zato primerna in kje naj jo dobi. Zato bode »Čolnič« mnogim vstregel, ako priobči primerno igro. Oni, ki imajo dar pisateljevanja, naj se pokážejo in naj spišejo kaj tudi za »Čolnič«.

V prejšnjih letnikih »Čolnič« so izhajali tudi »Pomenki«, ki so marsikateremu društvu mnogo koristili. Predavatelji na društvenih sestankih so v »Pomenkih« dobili obilo primerne gradiva za svoje govore. Po vseh društvenih večerih so bili »Pomenki« predmet obravnavanja.

VACLAV BENEŠ - TŘEBÍZKY

Dve povesti Karlštejskega vrana

Iz češčine prevel dr. Fran Bradač.

Ko je zagledalo Karlštejsko služabništvo modre suknjiče, ki jih je poznalo že iz pripovedovanja, je zlezlo v najbolj skrite kote v gradu. Nihče ni mislil na obrambo.

Tuje vojaštvo je polnilo grajske prostore: dospela je tudi že pehota.

Častniki so stopili vkup in se posvetovali. V nekoliko trenutkih so zabobnali tamborji, zadonele so konjeniške trobente, in ko je vojaštvo utihnilo, so razglasili častniki, da ne sme nihče na tem gradu premakniti niti stebelca.

Kristina je klečala še vedno pod vislicami, kot da je okrog nje grobna tišina.

Danijel Citolibsky je stal s sinom in tovariši že na pragu sobe, kjer sta brleli na dolgi mizi dve napol ugasli sveči, sredi sveč je stal Križani, za mizo pa so sedeli štirje možje v bogati obleki; glave so jim visele vznemirjeno, bodisi da so trdo spali ali pa bili mrtvi! Na mizi pred njimi prevrnjeni kozarci, okna odprta in na prizidkih so sedeli in gledali v dvo-

rani mladi in stari vrani s strašno plapolajočimi očmi.

In ko so pristopili bliže k štirim godovnikom, so skoro odskočili od njih. Vsi štirje so imeli oči — izključane. Najstarejši med njimi je držal v roki listino, na kateri je bilo zapisano zaslišanje Bohuše Ličenjskega. V dvorano je priletel stari vran, grozeče zakrakal, obletel trikrat mizo ter planil skozi okno ven; dvignil se je nad Karlštejn in z njim vsa vranja jata in po gozdu je nepopisno čudno odmevalo krakanje, tako da so stopale vojaštvo, ki je bilo razpostavljeno na dvorišču, vroče znojne kaplje na čelo pod širokimi klobuki ali čeladami.

(Vran je sedaj razprostrl svoje peruti v vso širino, se zagledal na nje in rekel: »Poglej dobro perje v desni peruti! — Ali vidiš temne madeže? Vse se sveti okoli, da prehaja kar v modro!« Res! — Na desni peruti se je pokazalo nekoliko madežev, kakor od rje, in v glavo mi je šinila misel, da sem se stresel. — »Ko že niso več vedeli, da pijejo, ko so že pozabili, da dihaajo, sem priletel jaz, s temle kljunom — le dobro si ga oglej — ter sem jim vsem izključal gadje oči, peklensko sodbo pa, ki sem jo bil malo prej odnesel, sem potisnil staremu v roko!«)

Potem so sneli Bohuša s stebra; Kristina se je vrgla nanj, objela njegovo glavo, jo pritiskala na svoj obraz, in niso je mogli odtrgati. In ko so ga zadeli na rame, je šla zraven njim in mu stiskala mrzlo roko. Zamolklo so zadoneli vojaški bobni, žalostno so zapele konjeniške trobente in nad žalostnim pogrebim sprevedom je letela počasi in nizko zopet jata črnih ptičev kakor oblak... V Budnjanih so se najprej zaklepali na nekoliko zapahov, kmalu pa so si upali pred vrata in potem so se celo pridružili vojski.

Na pokopališču pri sv. Palmaciji je ležal prav na cerkvenem pragu starček. Pred dvema urama so ga ulovili v reki in v kotu pri zidu mu je pripravljali grobar poslednje ležišče. Kdo drugi bi mogel to biti kot metlar Zulovec!

In še preden je solnce zašlo, so položili v en grob očeta in sina, utopljenca in povešenca!

(»Kako je bilo temle eksulantom, ko so se po tolikih letih takole sešli s starim tovarišem in ko so polagali sina, ki jim ga je zaupal v obrambo, zraven njega k večnemu počitku, ko se je od obeh poslavljala Kristina — je težko povedati! Ako bi ti skušal popisovati te prizore, bi se ti pero uprlo, besede bi se zlivale v

nečitljivi mešanici, in sam ne vem, kako bi ti narekoval pod pero. Pustiva to! Človeška beda se ni niti za las izpremenila iz za tisoč let, človeški jok, ki prihaja iz dna duše, še vedno enako prodira skozi usta, samo besede so druge... Groba ni več videti. Toda jaz se dobro spominjam na kraj, kjer leži oče s sinom. Kadar prideš zopet v te kraje, ti pokažem.«)

Vojaški bobni so bobneli nazaj proti Karlštejnu in glas konjeniških trobent se je razlegal po okoliških gričih kakor v prejšnjih časih.

»Gospod grof, ali čuješ! Vojaški bobni! — Konjeniške trobente! — Ah, kaj me tako žge v glavi?«

Gospod Blasius Sektator se je naglo dvignil, prebudivši se iz spanja, in se prijel z obema rokama za glavo; listina je padla na tla.

»Kje smo? — Za Boga, gospod oskrbnik!«

»V kakšnem brlogu smo?«

»Ropot švedskih bobnov in tresk švedskih trobent!«

Vsi štirje so se prebudili; bobnane in tresk trobent jih je omamil, da so za hip pozabili, da jih bode in žge v oči, da imajo tam le krvave jamice; in kar po spominu so potegnili meče.

»Izdajstvo! — Švedi!«

Škoda, da v »Čolniu« »Pomenki« ne izhajajo več radi pičlega prostora. Zato bi bilo primerno, da bi se vsi do sedaj izšli »Pomenki« izdali v skupni knjigi. Ako pa bi g. pisatelj hotel nadaljevati s pisanjem, naj bi se čez leto izdala druga knjiga »Pomenkov«, ki bi nadaljevala tam, kjer je prva nehala in bi bila pravzaprav dopolnilo prve knjige. Tako knjigo bi moralo imeti vsako društvo. Kdor bi hotel predavati v društvu, bi vzel iz knjige »Pomenki« recimo sestavek: »Pod farnim zvonom« (»Čolnić« št. 6. 1925), ga potem razdrobil in ga podal poslušalcem. Potem pa naj jih opozori na omenjeni sestavek, katerega naj doma vsakdo skrbno prečita in ga dobro premisli in preštudira. — Naj bi torej »Prosvetna zveza« kmalu izdala omenjeno knjigo, ker smo jo krvavo potrebni.

Letošnji »Čolnić« je lepo okrasil

Domen. Naslovna stran bi bila prav lepa, ko bi ne bila tako s trnjem prepletena. Tudi posamezne vinjete so vse preveč s trnjem obdane. Saj ni, da bi prav povsod morali imeti ta znak trpljenja. Rad bi tudi vedel, zakaj so napisali na vinjetah (n. pr.: »naš dijak«, »naše delo«) pisani z malo začetno črko, kar jako neprijetno dirne ... —

Drugače je pa »Čolnić« vsestransko prikupljiv in dovršen. Naj bi ga imeli v vsaki slovenski hiši, ker dober časopis je najboljši človekov prijatelj; ravno tako tudi dobra knjiga. Ravno »Čolnić« je za mladino najboljši časopis na Goriškem. Priporočam vsem našim fantom in dekletom, da se naj nanj naročijo pri upravi »Našega Čolniča« v Gorici, Via Mameli št. 5 (»Čolnić« stane za celo leto 10 lir. — Plača se lahko tudi v obrokih.) J. Š.

Kaj je novega na deželi?

Iz Kronberga.

Na belo nedeljo se bo vršila blagoslovitev obnovljene cerkve sv. Trojice v Kronbergu. Služba božja ob 10. in ob 3. popoldne. Prijatelji idiličnega Kronberga in ljubitelji lepega petja ne bodo zamudili te lepe prilike in drugače sicer tihi Kronberg bo tisti dan kaj živahen in dobro razpoložen.

Št. Maver pri Gorici.

V sredo, dne 24. marca proti večernim uram, nas je obdal duh, kakor da bi se kje vnelo kako seno. Sosedje so prestrašeni povpraševali eden drugega, kje da bi se moglo kaj vneti. Hipoma je pa legel nad vas dim, ki ga je podil velik veter z vrha Sabotina. Začelo je prvo goreti pri vrhu sv. Valentina. Ker je veter pihal proti dolini, se pomika ogenj po pobočju proti Vasi in proti Poklonu. Radi silnega vetra je hipoma zavzel ogenj velik krog. Vmes se je pa čulo pogosto pokanje patron, kakor za časa vojne. Ljudje zbegani niso vedeli kaj početi in kako si pomagati. Kajti bile bi ogrožene tudi hiše, če bi se ogenj približal Vasi. Preostalo je dvojje ali pustiti, da se ogenj širi ali pa se podati v to veliko nevarnost ogenj gasiti. V travi so še ostanki vojne. Ravno pri tem delu se je po vojni, ponesrečila ena oseba iz Št. Mavra. Pri gašenju se je radi ognja vnela ročna granata, počila in ubogega moža razmesarila do smrti. Radi te velike nesreče se ljudje še bolj ogibajo gašenja. Gorelo je ponoč v noč. Levo krilo se je samo ustavilo pri neki parceli. Da se je ustavilo tudi na desnem krilu, gre vsa zahvala trem bratom iz Vasi, kateri so se ojunčili, šli prostovoljno gasiti, in stražili pozno po noči, da se ni ogenj kje na kakem mestu zopet vnel. Ti požari se po vojni vsako leto ponavljajo, celo dvakrat do trikrat na leto, sedaj na eni strani Sabotina, sedaj pa na drugi. Letos je ta požar že drugi. Pri tem Št. Maveri trpimo veliko škodo. Ni škoda samo na travah, ki so pogori. Je še večja škoda na grmovju. Posebno pri mladem. Radi ognja se še bojimo sekati les. Kajti ko zraste grm star eno leto, ga že pride ogenj obiskat. To se potem naprej ponavlja vsako leto. Že vojna nam je Sabotin ogolila. Sedaj pa še ogenj. Ko bi teh požarov ne bilo, bi mi v poletnem času, ko žanjemo travo v Sabotinu, napravili kope. Tako bi vlačenje in nošenje sena iz Sabotina lahko odnesli na zimski čas, ko imamo več časa.

Mi se vedno povprašujemo, kdo vsako leto ta ogenj povzroča. Najstarejši ljudje pomnijo, da je moč goče pred vojno gorelo enkrat ali dvakrat. Ker pa takrat, ko ni bilo nevarnosti za gašenje, so že v začetku oganj pogasili, ker je šla gasiti cela vas. Še celo oblastva iz Gorice so poslala gasilce. Sedaj pa to ni moč goče. Pred vojno je povzročitelje požara doletela velika kazen. Oblastva so bila takoj na delu. Mi sodimo, da ti požigi se ne ponavljajo

po nesreči, ampak da to povzroča kdo nalašč. Prosimo naša oblastva, da preprečijo nadaljnja požigania, izsledijo storilce in jih kaznujejo.

Vaščani

Dornberg.

Iz raznih krajev prinaša »Gor. Straza« dopise, v katerih se razvdi nove razmere v občinah, v občinskih uradih itd. Če so ti odmevi ostri, je to sila razmer! Občinarji se čutijo še vedno svobodne in kot taki imajo pravico do hvale in kritike. Čitamo o Rihembergu, o Renčah, o Avčah itd. V »G. S.« z dne 24. marca je bil dopis iz Dornberga; resničen sicer, a iz gotovih ozirov mogoče preveč javno povedan. Ker se z določenim (!) namenom dolži mene radi tega dopisa izjavljam, da nisem v nikaki zvezi z njim, še manj pa, da bi ga bil pisal. Smešno se mi zdi, da bi se moral pred prizadetimi braniti, a na srcu so mi ustanove pri katerih delujem — in le radi teh je naperjena name ost ljudi, ki so sami, vede ali nevede le — orodje tretjega ... Ivan Bric.

(Op. uredništva: Izjavljamo, da ni g. Ivan Bric v nikaki zvezi z dopisom iz Dornberga v »Gor. Strazi« z dne 24. t. m.)

Poljubinj.

Krščanska mladina priredi na belo nedeljo spomladansko veselico. Na sporedu je znana Jurčičeva igra »Ti hotapec«, ki je zmeraj enako lepa in vabljiva, naj se godi v preteklosti ali sedanjosti. Saj nastopajo sami domači obrazi, listi naših planin. Snov je sicer vzeta iz preteklosti, pa v razmerah, kot so, odgovarja popolnoma duhu današnje dobe. Zato pričakujemo kar največje udeležbe od vseh strani. Nič manj kakor igra sama bo lepa tudi balada Knezov zet, vzeta iz naše narodne pripovedke, kako je prišel mrtvi ženin po svojo nevesto. Vinko Vodopivec je pokazal v precej dolgi skladbi, da zna resnično razumeti ljudsko dušo in zadeti, kar se dostikrat ne da povedati v besedi, vsaj večalimanj v lepem tonu. Pridite!

Studeno pri Postojni.

Šolska mladina vprizori v nedeljo 11. t. m. ob 4. uri popoldne v dvorani »Gasilnega doma« nastop z različnim sporedom. Med drugim so na sporedu tudi »Škrati« in »Rajanec«. Posamezne točke izpopolnili domači orkester. — Ker je čisti dobiček namenjen šoli in je nastop orkestra za našo vas nekaj novega, se nadejamo, da privabimo z delom vse one, ki jim leži na srcu napredek našega naraščaja.

Novaki.

Na sv. Jožefa je bil za našo vas pomenljiv praznik. Praznovali smo blagoslovljenje novega kipa presv. Srca Jezusovega. Več dni so tekmovali fantje in dekleta, da se cerkev lepo ovenča. Na praznik pri dopoldanski službi božji je imel domači g. kurat pomenljiv nagovor. Njegove besede so globoko segale v srce, da

je bilo marsikatero oko solzno ganotja. Popoldne smo imeli procesijo z novim kipom. Bila je zares zbrana vsa fara. Deklice v belih oblekah so nosile pred kipom sveže šopke, kip pa je nosilo 12 fantov. Vsi so imeli sveže nageljne na prsih. Zelo ganljiv je bil prizor po končani procesiji v cerkvi, ko sta fanta dvignila kip na določeno mesto, da kraljuje Srce Jezusovo nad nami. Sledilo je še slovesno posvečenje in slovesnost je bila zaključena. Ta dan ostane vsem v veseljem spominu.

Po končani slovesnosti v cerkvi je priredila šolska mladina pod vodstvom g. učitelja in gđc. učiteljice igrice »K mamic«. Posamezni prizori so bili prav ljubko ganljivi. Splošno je bila igrice dobro podana. Zadovoljni smo bili z našimi malčki na odru.

Dekleta M. D., ki so se septembra m. l. dobro skazale z igro »Dve materi«, se zdaj marljivo pripravljajo za prireditev na velikonočni ponedeljek popoldne. Igrala se bo ljudska igra v petih dejanjih — ime zaenkrat zamolčimo — in nekatere manjše točke. Vsi sosedje in prijatelji naše mladine so najiskrenejše vabljeni.

Idrsko pri Kobaridu.

Ker se le redko oglašamo v časnikih, bo kakšen mislil, da vlada pri nas najlepši red. Pred vojno smo imeli pošto v vasi. Ko so se s konji vozili pošto od sv. Lucije v Kobarid tedaj smo jo dobili že tisti dan, sedaj pa ko je vse bolj moderno in naglo upeljano, dobimo pošto šele drugi dan. Sedaj imamo poštarja, ki hodi ponjo v Kobarid in jo nosi tudi po drugih vaseh. Na Bovškem, na Livku in drugod dobijo pošto in časnike že tisti dan ko izidejo, medtem ko mi, ki smo ob glavni cesti in gre pošta mimo nas, dobimo šele drugi dan. Sobotno pošto pa, katera pride v Kobarid ob 11. uri dobimo šele v ponedeljek ob 10. uri. Ker ob nedeljah poštar sploh ponjo ne gre. Na Livku in drugod čitajo ob nedeljah časnike, kateri so izšli tisti dan, mi pa moramo čakati do ponedeljka, da bomo čitali šele tiste, ki so prišli v soboto, kljub temu da smo oddaljeni od Kobarida samo 2 km. Koliko krat se zgodi, da ima kdo dobiti kaj nujnega in mora sam hoditi na pošto, če noče dobiti šele v ponedeljek ko je že lahko prepozno. Ali bi se ne dalo to urediti tako, da bi imeli pošto kakor pred vojno, ali pa da bi hodil poštar ponjo v Kobarid še tisti dan ko pride gor in seveda ob nedeljah tudi. Zato pozivljamo županstvo, da se pritoži pri poštni upravi in napravi enkrat red.

Lokovec.

V nedeljo smo imeli pri nas skioposredni predavanje o Dantejevi »Božanstveni komediji«. Predaval nam je gospod šolski vodja Paljk, ki nas je v nad dveurnem predavanju vpelel v lepoto Dantejeve pesnitve. Šolska soba je bila polna odrastlih poslušalcev, ki so z zanimanjem sledili zanimivim izvajanjem gosp. učitelja. Želimo, da bi imeli še večkrat priliko poslušati taka predavanja.

Sovodnje.

Vas ima okrog stoinpetdeset hiš. Živi se pri nas tako kot drugod. Tu dobiš veselo razpoložene ljudi, pa tudi o davkih in »mizeriji« ti zveni po ušesih. Hiše so po večini vse dodelane, razven cerkve, katera se, žalibog nahaja še v medvojnem stnju. Upamo, da se bo s pravo kmalu začelo. Po snaženju in lepšanju stanovanj vidiš, da se bližajo velikonočni prazniki. Gospodinje že tuhtajo kako in s čim bodo pripravile potice in druga velikonočna jedila.

V Sovodnjah imamo prosvetno izobraževalno društvo, katero goji izobrazbo in se bavi, n. pr. s petjem in telovadbo. Težje pa gre s čitvom; raznolagamo namreč z maloštevilnimi knjigami. Sedaj pa poglujemo, kako je s člani in članicami. Pri društvenih večerih ne vidiš tako močno natlačene sobe kot nekdanj. Netoč-

nost članov je tudi na dnevnem redu. Fantje in dekleta, združili smo se v društvu ne da bomo duševno spali, ampak resno delovali. Zatorej hitro na delo! Odstranimo meglo zasnosti, obiskujemo redno in točno društvene večere žrtvujemo se za blagor društva, da pokažemo sposobnost naših mladih moči.

Član.

Brje pri Rihemberku.

25. t. m. je priredila šolska mladina dobro uspelo veselico v Kasovljah. Poleg dobrih strani je pa pri nas še marsikaj senčnega. Nekateri mladiči iz Preserji se obnašajo skrajno surovo. 14. t. m. je en tak mlečnozobež prišel v Brje in je s samokresom pretepel po glavi 24 letnega mladeniča Jožefa Kodriča po domače Mešončkovega tako, da je ta v nezvesti obležal. 21. t. m. so spet prišli vsi oboroženi razgrajati v gostilno pri Bricu. Začeli so mirne goste ven pehati, razbijati posodo in vpiti nad mirnimi ljudmi. 28. t. m. se je isto ponovilo v gostilni Pečenko na Kresiji. Očetje in matere, pazite vendar na svoje sinove, da ne bodo zašli v podivjano družčino, ki je v sramoto sebi in celi fari.

Komen.

Ker je bil komenski župan Jožef Žigon pred mesecem uradno odstavljen, so ostali starešini dne 5. t. m. izvolili za župana g. Josipa Pipana, znanega trtorejca iz Preserij pri Komnu. Ta bo vodil županstvo, dokler ne dobimo potesta. Zakaj je bil bivši župan Žigon odstavljen, ni še znano stareshinstvu in občinarjem.

Brestovica.

Na Veliko noč pop. je tu mirno v Gospodu zaspala g.čna Olga Vodopivec, bivša učiteljica v Šempolaju, hči r. g. nadučitelja Frana Vodopivec. Bila je živahnega značaja, nardarjena, z vsemi zelo prijazna.

Kljubovala je dolgo smrti, nikakor pa se je ni bala in ko se je ta približevala ji je mirno šepetala: »Pridi čimprej — tembolje.« Bila je naša žena. N. v m. p.

Prizadeti družini izraža cela Brestovica globoko sožalje!

Ukve na Koroškem.

Dne 15. marca je po daljši bolezni v Bogu zaspala mati in gosposinja Marija Tribuč, stara ravno 40 let. Isti dan, 15. marca 1886. se je svetu rodila in na isti dan je tudi svetu umrla. Ž njo je Marija utrčala v naši vasi prvo cvetko iz svoje družbe ter jo presadila v večnost. Dasi silno slaba je rajnica na novega leta dan zbrala svoje poslednje moči ter šla v cerkev, ker je hotela biti slovesno skupno z drugimi sprejeta v Marijino družbo. To je bila njena zadnja pot iz hiše. Družba se je je ob smrti lepo spomnila. Že drugi dan so skoraj vse članice ženske M. D. pristopile pri sv. maši zanj ko sv. obhajilu. Pogreba sta se udeležili obe družbi, ženska in deklška z zastavo ter veliko ljudi, domačinov in od drugod. Bil je eden najlepših in najglednejših pogrebov, kar so jih Ukve videle. Dekleta so ji pred hišo, v cerkvi in ob grobu ginljivo zapele v slovo. — Draga sestra, spi mirno v Gospodu! Saj nad zvezdami se spet kmalu vidimo. — Dne 26. t. m., na sopraznik žalostne Matere božje je obhajala ženska M. D. svoj glavni družbeni praznik. Kako je članicam družba res pri srcu se vidi iz tega, da so si za ta dan že preskrbele družbeno zastavo, ki je bila na praznik Marijinega oznanenja blagoslovljena. Draga je sicer, 1.575 L., a je zato res krasno delo in v veliko čast celi družbi. Imena onih blagih duš, ki so za zastavo mnogo žrtvovali, so zapisana v božji knjigi in gori jih čaka pohvala in povračilo. Naše žene in matere se bodo pa gotovo še z večjim veseljem zbirale pod to zastavo Marije sedem žalosti in sv. matere Monike, da jih bo ta zastava spremila tudi na zadnji poti v grob in jim bo kot znamenje zmage svetila v večnost.

**TRI
stane
malo in
donaša
mnogo.**